

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний
кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

МЕДСЕСТРИНСТВО В ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010102 “Сестринська справа”

Київ
2011

МЕДСЕСТРИНСТВО В ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ

Укладачі:

Л.Л. Кулагіна — викладач I категорії циклової комісії хірургії Черкаського медичного коледжу;

І.Я. Губенко — директор Черкаського медичного коледжу, канд. мед. наук, заслужений лікар України, викладач-методист, викладач вищої категорії;

І.В. Радзієвська — заступник директора Черкаського медичного коледжу з навчальної роботи, викладач-методист, викладач вищої категорії;

І.А. Козинець — викладач вищої категорії Черкаського медичного коледжу, голова циклової комісії хірургії, завідувач медсестринського відділення.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії хірургічних дисциплін Черкаського медичного коледжу (протокол № 1 від 31 серпня 2011 р.) та рекомендовано до затвердження опорною цикловою комісією ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України (протокол № 1 від 26 жовтня 2011 р.).

Рецензенти:

В.І. Коваль — завідувач відділення обласної спеціалізованої комісії, канд. мед. наук, лікар-хірург, спеціаліст вищої категорії;

І.Ю. Андрієвський — директор Вінницького базового медичного коледжу ім. акад. Д.І. Заболотного, канд. мед. наук;

А.М. Савченко — завідувач кафедри менеджменту та економіки охорони здоров'я Східноєвропейського університету економіки та менеджменту (м. Черкаси), лікар-хірург, спеціаліст вищої категорії, д-р мед. наук.

© МОЗ України, 2011
© ВСВ "Медицина", 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з предмета “Медсестринство в оториноларингології” орієнтована на медичну сестру як основного спеціаліста по догляду за хворими.

У зв'язку з подальшим розвитком оториноларингології, що характеризується все ширшим застосуванням нових складних діагностичних методів дослідження та хірургічних втручань, значно зростають вимоги до роботи медичних сестер.

Медична сестра, перебуваючи поруч із пацієнтом, слідкує за всіма змінами в перебігу захворювання, виконує необхідні маніпуляції і надає долікарську допомогу.

Вивчення курсу “Медсестринство в оториноларингології” спрямоване на вироблення навичок з догляду за ЛОР-хворими, засвоєння основних принципів медичної етики та деонтології. У розрізі навчальної дисципліни студенти вивчають патологічні стани ЛОР-органів, їх причини та симптоми, оволодівають сучасними методами діагностики і лікування, ознайомлюються з роботою в операційній, перев'язувальній ЛОР-відділення, простежують взаємозв'язки патології ЛОР-органів і захворювань інших функціональних систем організму.

Програма розрахована на вивчення дисципліни протягом одного семестру. Форми підсумкового контролю визначаються навчальним планом.

Програму “Медсестринство в оториноларингології” для вищих медичних навчальних закладів України I—III рівнів акредитації складено відповідно до галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності 5.12010102 “Сестринська справа”. На вивчення дисципліни відводиться 81 год, з них 12 — на лекції, 30 — на навчальну практику під керівництвом викладача і 39 — на самостійну роботу.

Програма передбачає такі цілі:

- максимальна орієнтація на формування базових професійних знань, умінь, навичок, необхідних для діяльності медичної сестри;
- оволодіння на рівні умінь медсестринським процесом як науковим методом надання медичної допомоги пацієнту в конкретній клінічній ситуації.

Після вивчення дисципліни *студенти повинні знати:*

- анатомію, фізіологію ЛОР-органів;
- патологічні стани при захворюваннях вуха, горла, носа і приносових пазух; їх причини, симптоми, методи лікування та догляду;
- роль медичної сестри в лікувально-діагностичному процесі, відповідальність за своєчасність і правильність виконання медичних маніпуляцій;
- значення догляду за хворими як лікувального фактора;
- правила дотримання медичної етики та деонтології.

Студенти повинні вміти:

- виконувати найпоширеніші маніпуляції;
- надавати першу долікарську допомогу;
- приготувати необхідні інструменти, дотримуватися правил стерилізації інструментарію, асептики й антисептики;
- проводити догляд за хворими у ЛОР-відділенні, поліклініці, вдома.

Студенти мають бути поінформовані про:

- досягнення медицини, що втілюються в практику охорони здоров'я;
- нові лікарські засоби і методи їх застосування;
- нові методи діагностики захворювань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Розділ 1. Історія оториноларингології. Роль медичної сестри в процесі лікування хворого				
1	Вступ. Історія оториноларингології. Роль медичної сестри в процесі лікування хворого. Охорона праці в галузі	4	2		2
	Розділ 2. Ніс і приносові пазухи				
2	Анатомія носа та приносових пазух. Фізіологія носа та приносових пазух. Методи обстеження при патологічних станах носа та приносових пазух	6	1	3	2
3	Хвороби зовнішнього носа. Хвороби порожнини носа. Хвороби приносових пазух	9	1	3	5
	Розділ 3. Глотка				
4	Анатомія глотки. Фізіологія глотки. Методи обстеження при патологічних станах глотки	9	1	4	4
5	Гострі захворювання глотки. Хронічні захворювання глотки. Ускладнення при хворобах глотки	11	1	4	6
	Розділ 4. Гортань				
6	Анатомія гортані. Фізіологія гортані. Методи обстеження гортані	9	1	4	4
7	Гострі захворювання гортані. Хронічні захворювання гортані. Ускладнення при хворобах гортані	11	1	4	6
	Розділ 5. Вухо				
8	Анатомія вуха. Фізіологія вуха. Методи обстеження при патологічних станах вуха	10	2	4	4
9	Захворювання зовнішнього вуха. Захворювання середнього вуха. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення	12	2	4	6
	Усього	81	12	30	39

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за

темами предметні (циклові) комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Охорона праці в галузі	2
2	Доброякісні пухлини носа та приносових пазух	3
3	Злоякісні пухлини носа та приносових пазух	3
4	Риногенні очноямкові та внутрішньочерепні ускладнення	3
5	Доброякісні пухлини глотки	3
6	Злоякісні пухлини глотки	3
7	Дифтерія глотки	4
8	Доброякісні пухлини гортані	3
9	Злоякісні пухлини гортані	3
10	Склерома верхніх дихальних шляхів	2
11	Отосклероз	3
12	Сенсоневральна приглухуватість	3
13	Хвороба Мен'єра	4
	Усього	39

ЗМІСТ

Розділ 1. Історія оториноларингології. Роль медичної сестри в процесі лікування хворого

Тема 1. Вступ. Історія оториноларингології. Роль медичної сестри в процесі лікування хворого. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Історія оториноларингології. Роль медичної сестри в процесі лікування хворого. Організація праці ЛОР-кабінету, стаціонару, обов'язки медичної сестри.

Дотримання правил охорони праці. Знищення та знезараження предметів забруднених кров'ю, екскретями хворих. Складання плану заходів профілактики поширення ВІЛ інфекції, гепатиту С.

Розділ 2. Ніс і приносові пазухи

Тема 2. Анатомія носа та приносових пазух. Фізіологія носа та приносових пазух. Методи обстеження при патологічних станах носа та приносових пазух

ЛЕКЦІЯ

Зовнішній ніс, порожнина носа, її зв'язок з приносовими пазухами, глоткою, вухом, кон'юнктивним мішком.

Дихальна, захисна, нюхова, рефлекторна функції носа. Функції приносових пазух. Бакобстеження при хворобах носа. Рентгенологічне обстеження.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Анатомія і фізіологія носа та приносових пазух (повторення). Правила користування лобним рефлектором. Визначення дихальної та нюхової функцій носа. Ознайомлення з методами передньої й задньої риноскопії.

Практичні навички:

- огляд зовнішнього носа;
- огляд присінка порожнини носа;
- пальпація носа і приносових ділянок;
- проведення обстеження дихальної функції;
- проведення обстеження нюхової функції за допомогою набору пахучих речовин;
- накручування вати на зонд та взяття мазка зі слизової оболонки носа.

Тема 3. Хвороби зовнішнього носа. Хвороби порожнини носа. Хвороби приносових пазух

ЛЕКЦІЯ

Опіки, відмороження, травми, фурункул зовнішнього носа. Причини, клінічні симптоми, методи лікування, догляд за хворими. Гострий риніт, причини, клінічні симптоми, лікування, профілактика. Носова кровотеча. Причина, засоби спинення кровотечі, догляд за хворими.

Сторонні тіла. Видалення їх з порожнини носа. Гострі й хронічні захворювання приносових пазух. Причини, клінічні симптоми, методи обстеження та лікування. Профілактика. Догляд за хворими.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Підготовка хворих до операції на носі, приносових пазухах. Підготовка медичного інструментарію та перев'язувального матеріалу. Післяопераційний догляд за хворими. Ознайомлення з пункцією верхньощелепної пазухи. Ознайомлення з методами видалення сторонніх тіл з порожнини носа.

Практичні навички:

- туалет носа;
- введення лікарських речовин у ніс: закапування крапель у ніс, змащування слизової оболонки носа, інсуфляція в ніс медикаментозних засобів;
- проведення передньої тампонади носа;
- накладання зігрівального компресу на ніс і ділянку верхньощелепної пазухи;
- накладання пращоподібної пов'язки на ніс.

Розділ 3. Глотка

Тема 4. Анатомія глотки. Фізіологія глотки. Методи обстеження при патологічних станах глотки

ЛЕКЦІЯ

Анатомічні межі глотки, її відділи. Лімфоепітеліальне глоткове кільце. Функції глотки: дихальна, захисна, ковтання (смоктання), мовленнєва. Функції глоткового кільця Пирогова. Методи обстеження при патологічних станах глотки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Анатомія та фізіологія глотки (повторення). Зовнішній огляд і пальпація шиї і лімфатичних вузлів. Огляд порожнини рота. Проведення середньої фарингоскопії.

Практичні навички:

- огляд порожнини рота;
- проведення середньої фарингоскопії;
- пальпація шиї та підщелепних лімфатичних вузлів.

Тема 5. Гострі захворювання глотки. Хронічні захворювання глотки. Ускладнення при хворобах глотки

ЛЕКЦІЯ

Гіпертрофія носоглоткового мигдалика. Аденоїдит. Причини, симптоми, методи лікування, профілактика. Вплив аденоїдів на прилеглі органи і розвиток дитячого організму. Ангіна, її види. Етіологія, симптоми, лікування, ускладнення, догляд за хворими, профілактика. Відмінності між дифтерією та ангіною. Хронічний тонзиліт. Причини, симптоми, методи лікування, профілактика. Гострий фарингіт. Причини, симптоми, лікування. Сторонні тіла глотки. Симптоми, методи видалення.

**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ
ВИКЛАДАЧА**

Аденотомія. Підготовка хворого до операції. Допомога медсестри при аденотомії у дітей. Догляд за хворими після операції. Проведення бактеріологічного обстеження (взяття мазка на дифтерію). Організаційні заходи в разі підозри на дифтерію. Тонзилектомія. Підготовка хворого до операції. Післяопераційний догляд.

Практичні навички:

- взяття мазка зі слизової оболонки глотки на дифтерію;
- змащування піднебінних мигдаликів і задньої стінки глотки;
- накладання зігрівального компресу на підщелепну ділянку, шию;
- приготування розчинів для полоскання глотки й інгаляцій.

Розділ 4. Гортань

Тема 6. Анатомія гортані. Фізіологія гортані. Методи обстеження гортані

ЛЕКЦІЯ

Анатомічні межі гортані, її відділи. Функції гортані:

дихальна, захисна, голосова. Методи дослідження гортані: пряма і непряма ларингоскопія.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Анатомія і фізіологія гортані (повторення).
Ознайомлення з методами прямої та непрямої ларингоскопії.

Практичні навички:

- зовнішній огляд і пальпація шиї, лімфатичних вузлів;
- пальпація гортані.

Тема 7. Гострі захворювання гортані. Хронічні захворювання гортані. Ускладнення при хворобах гортані

ЛЕКЦІЯ

Гострий ларингіт. Причини, симптоми, лікування, профілактика. набряк гортані, причини. Стеноз гортані, причини, ступені тяжкості, клінічні симптоми, засоби терапевтичного лікування. Гортанна ангіна, причини, симптоми, лікування, профілактика. Гострий стенозувальний ларинготрахеобронхіт у дітей, причини, симптоми, лікування, профілактика. Сторонні тіла гортані, трахеї, бронхів.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з методами видалення сторонніх тіл з гортані, трахеї, бронхів. Показання до трахеотомії. Набір медичних інструментів для трахеотомії. Догляд за хворими після трахеотомії. Ознайомлення з методами введення лікарських засобів у гортань (змащування слизової оболонки гортані, вливання в гортань лікарських речовин, вдування порошкоподібних речовин, пульверизація гортані, інгаляції).

Практичні навички:

- накладання зігрівального компресу на ділянку гортані;
- туалет і заміна внутрішньої трахеостомічної трубки;
- перев'язування хворих після трахеотомії;
- введення лікарських засобів у гортань;
- введення носостравохідного зонда.

Розділ 5. Вухо

Тема 8. Анатомія вуха. Фізіологія вуха. Методи обстеження при патологічних станах вуха

ЛЕКЦІЯ

Зовнішнє, середнє, внутрішнє вухо. Анатомічні межі. Зв'язок середнього вуха з носоглоткою. Слуховий апарат внутрішнього вуха. Звукопровідність, звукосприймання. Вестибулярний аналізатор. Функціональний зв'язок з мозочком.

Отоскопія. Методи дослідження слуху шепітним і голосним мовленням. Дослідження слуху камертонами. Аудіометрія (суб'єктивна й об'єктивна). Дослідження вестибулярних функцій.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Анатомія і фізіологія вуха (повторення). Огляд і пальпація ділянки зовнішнього вуха. Пальпація вушної раковини, козелка, соскоподібного відростка. Отоскопія. Дослідження слуху шепітним і голосним мовленням. Дослідження вестибулярних функцій (пальценосова та вказівна проби, проба Ромберга, проба витягнутих рук, обертова проба).

Практичні навички:

- огляд та пальпація ділянки зовнішнього вуха;
- визначення стану лімфатичних вузлів, соскоподібного відростка;
- дослідження слуху шепітним і голосним мовленням;
- проведення вестибулярних проб.

Тема 9. Захворювання зовнішнього вуха. Захворювання середнього вуха. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення

ЛЕКЦІЯ

Травми вуха: механічні, термічні (відмороження та опіки), хімічні. Перша допомога. Фурункул. Причини, клінічні симптоми, лікування, догляд за хворими. Сірчана пробка. Особливості видалення. Отогематома. Причини, клінічні симптоми, лікування. Дифузний зовнішній отит. Причини, клінічні симптоми, лікування. Сторонні тіла вуха. Симптоми, допомога. Гостре та хронічне запалення середнього вуха. Причини, клінічні симптоми, лікування, догляд за хворими, профілактика. Особливості перебігу гострого середнього отиту в дітей грудного віку. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення: синустромбоз і отогенний сепсис, отогенний менінгіт, абсцес мозку та мозочка. Клінічна картина, лікування та профілактика. Догляд за хворими з внутрішньочерепними ускладненнями.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Підготовка хворих до операції на вусі. Догляд за хворими після операції.

Ознайомлення з методами видалення сторонніх тіл із зовнішнього вуха.

Ознайомлення з історіями хвороб хворих із внутрішньочерепними ускладненнями.

Ознайомлення з методиками лікування хворих (консервативне і хірургічне).

Ознайомлення з методом спинномозкової пункції.

Практичні навички:

- проведення туалету зовнішнього вуха (сухий і вологий способи);
- взяття мазка із зовнішнього слухового ходу;
- отоскопія;
- уведення лікувальних засобів у зовнішній слуховий хід (закапування крапель, уведення турунд, вдування порошкоподібних ліків);
- накладання зігрівального компресу на ділянку вуха;
- накладання вушних пов'язок — великої та малої;
- видалення сірчаних пробок із зовнішнього слухового ходу методом вимивання;
- продування слухових труб за методом Політцера;
- пневмомасаж барабанної перетинки;
- підготовка хворого до спинномозкової пункції;
- догляд за хворими після спинномозкової пункції.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Передня риноскопія за допомогою лобового рефлектора.
2. Накручування вати на зонд і взяття мазка зі слизової оболонки носа.
3. Закапування в ніс лікарських засобів, уведення мазі.
4. Проведення передньої тампонади носа.
5. Накладання зігрівального компресу на ділянку верхньощелепної пазухи.
6. Накладання пращоподібної пов'язки на ніс.
7. Огляд порожнини рота.
8. Проведення середньої фарингоскопії.
9. Узяття мазка зі слизової оболонки глотки на дифтерію.
10. Змазування піднебінних мигдаликів і задньої стінки глотки.
11. Пальпація шиї та підщелепних лімфатичних вузлів.
12. Приготування розчинів для полоскання глотки та інгаляцій.
13. Накладання зігрівального компресу на підщелепну ділянку.
14. Набір інструментів для трахеотомії.
15. Туалет і заміна внутрішньої трахеостомічної трубки.
16. Перев'язка хворих після трахеотомії.
17. Уведення лікарських засобів у гортань, проведення інгаляцій.
18. Накладання зігрівального компресу на ділянку гортані.
19. Уведення носостравохідної трубки.
20. Огляд і пальпація ділянки зовнішнього вуха та козелка.
21. Проведення туалету зовнішнього слухового ходу.
22. Узяття мазка із зовнішнього слухового ходу.
23. Отоскопія.
24. Уведення лікувальних засобів у зовнішній слуховий хід.
25. Накладання зігрівального компресу на ділянку вуха.
26. Накладання вушних пов'язок — великої та малої.
27. Видалення сірчаних пробок із зовнішнього слухового ходу методом вимивання.
28. Продування слухових труб за методом Політцера.
29. Пневмомасаж барабанної перетинки.
30. Дослідження слуху шепітним і голосним мовленням.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Участь медичної сестри в профілактиці та лікуванні хвороб ЛОР-органів, наданні невідкладної допомоги, догляді за хворими. Робота медичної сестри у ЛОР-кабінеті та стаціонарі.
2. Дотримання правил охорони праці. Знищення і знезараження предметів, забруднених кров'ю, екскретатами хворих. Складання плану заходів профілактики поширення ВІЛ-інфекції, гепатиту С.
3. Анатомія та фізіологія носа і приносових пазух.
4. Опіки, відмороження носа. Лікування та догляд.
5. Фурункул носа. Клінічні симптоми, методи лікування, догляд.
6. Гострі риніти. Лікування, догляд, профілактика.
7. Носова кровотеча. Причини, засоби спинення кровотечі, догляд.
8. Види сторонніх тіл порожнини носа. Принципи їх видалення.
9. Причини гострих і хронічних захворювань приносових пазух. Клінічні симптоми. Методи лікування та догляду.
10. Анатомія і фізіологія глотки.
11. Аденоїди. Аденоїдити. Клінічні симптоми, методи лікування та догляду за хворими, профілактика. Вплив аденоїдів на прилеглі органи і розвиток дитячого організму.
12. Підготовка хворого до аденотомії. Допомога медичної сестри при аденотомії у дітей. Догляд за хворими після операції.
13. Ангіни. Причини, класифікація, догляд. Ускладнення.
14. Дифтерія глотки. Ознаки дифтерійного нальоту. Взяття мазка на дифтерію.
15. Хронічний тонзиліт. Причини, методи лікування та догляду.
16. Підготовка хворого до операції тонзилектомії. Післяопераційний догляд.
17. Сторонні тіла глотки. Методи видалення.
18. Анатомія та фізіологія гортані і трахеї.
19. Гострий ларингіт. Клінічні симптоми, лікування, догляд.
20. Гострий стенозувальний ларинготрахеобронхіт у дітей. Особливості перебігу, методи лікування та догляду.
21. Стеноз гортані. Причини, ступені тяжкості, клінічні симптоми, засоби терапевтичного лікування, догляд.
22. Набір медичного інструментарію для трахеотомії. Догляд за хворими з трахеостомою.
23. Методи видалення сторонніх тіл з гортані, трахеї, бронхів.
24. Анатомія та фізіологія вуха (зовнішнього, середнього та внутрішнього).
25. Механічні, термічні, хімічні травми зовнішнього вуха.

26. Фурункул зовнішнього вуха. Причини, клінічні симптоми, лікування, догляд.
27. Сірчана пробка. Особливості видалення.
28. Сторонні тіла зовнішнього вуха, їх різновиди, особливості видалення.
29. Гостре та хронічне запалення середнього вуха. Причини, лікування, догляд.
30. Особливості гострого отиту в дітей грудного віку.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Абизов Р.А., Шкоба Я.В. Невідкладні стани в оториноларингології. — К.: Нічлава, 2006.

Губенко І.Я. та ін. Медсестринський процес: Основи сестринської справи та клінічного медсестринства. — К.: Здоров'я, 2001. — 208 с.

Заболотний Д.І., Мітін Ю.В. та ін. Оториноларингологія. — К.: ВСВ "Медицина", 2010. — 471 с.

Мітін Ю.В. Основи хвороб вуха, горла, носа. К.: Здоров'я, 2001.

Мітін Ю.В. Хвороби вуха, горла, носа. — К.: ВСВ "Медицина", 2010. — 190 с.

Додаткова

Абизов Р.А., Шкоба Я.В. Невідкладні та ургентні стани в оториноларингології. — К.: Нічлава, 2010. — 190 с.

Кіт О.М., Ковальчук О.Л., Пустовойт Г.Т. Медсестринство в хірургії. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. — 494 с.

Сабадишин Р.О., Гошинский І.В., Маркович О.В. Коледжна хірургія. — Рівне: Б. в., 2003. — 783 с.

Усенко О.Ю., Білоус Г.В., Путинцева Г.Й. Хірургія. — К.: ВСВ "Медицина", 2010. — 399 с.